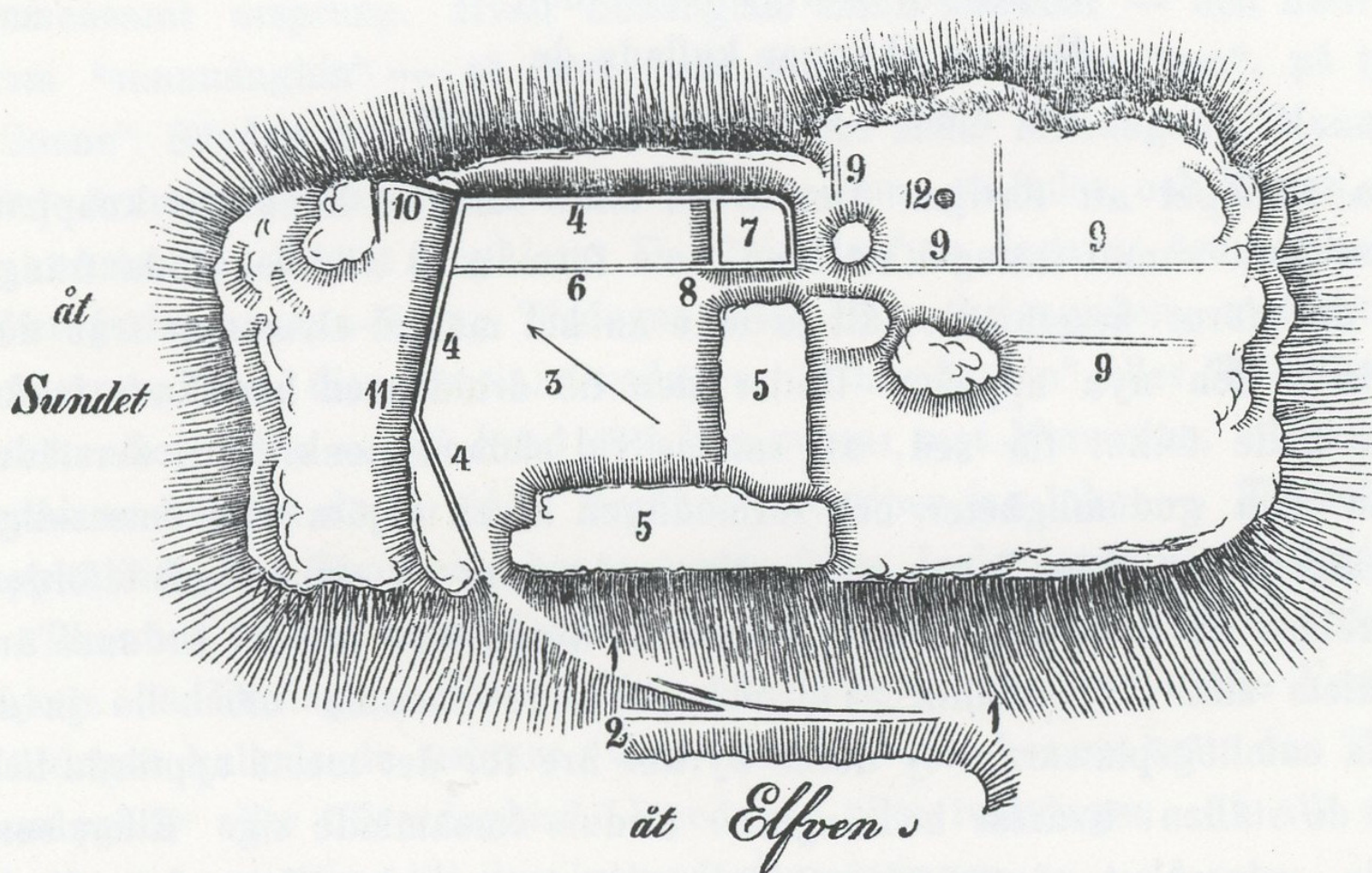

Schaktningsövervakning på Slottsberget

Lundby 136:1/L1960:2298 | Lindholmen 7:20 m.fl.
Schaktningsövervakning | Göteborgs kommun

Johan Thörnqvist

Schaktningsövervakning på Slottsberget

Johan Thörnqvist

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN GÖTEBORGS STADSMUSEUM 2022:16

ISSN 1651-7636

ARKEOLOGISK RAPPORT FRÅN
GÖTEBORGS STADSMUSEUM
ISSN 1651-7636
© Göteborgs Stadsmuseum 2022
Norra Hamngatan 12
411 14 GÖTEBORG
www.stadsmuseum.goteborg.se

REDAKTION
Else-Britt Filipsson
Tara Gullbrand
Karolina Kegel
Ulf Ragnesten
Johan Thörnqvist
Tom Wennberg
Niklas Borg

OMSLAGETS GRAFISKA FORM
Mimmi Andersson

Omslag: Planritning av lämningarna på Slottsberget. G. Brusewitz 1864.
Inre omslag: Självporträtt av Gustaf Henrik Brusewitz. Göteborgs stadsmuseum GM:40999.

ISSN 1651-7636 UPPHOVSRÄTT
om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

TOPOGRAFISKA OCH EKONOMISKA KARTAN
© Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3211

KARTOR FRÅN STADSBYGGNADSKONTORETS DATABAS
© Göteborgs Stadsbyggnadskontor

INNEHÅLL

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER	1
INLEDNING	5
TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ	5
TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR	5
SYFTE OCH MÅLSÄTTNING	5
UNDERSÖKNINGSMETOD	6
GRÄVNINGSIAKTTAGELSER	6
FYNDBESKRIVNING	14
TOLKNING OCH DATERING	14
ANTIKNVARISK BEDÖMNING	14
SAMMANFATTNING	14
LITTERATUR	14

Schaktningsövervakning på Slottsberget

Schaktningsövervakning

SAMMANFATTNING

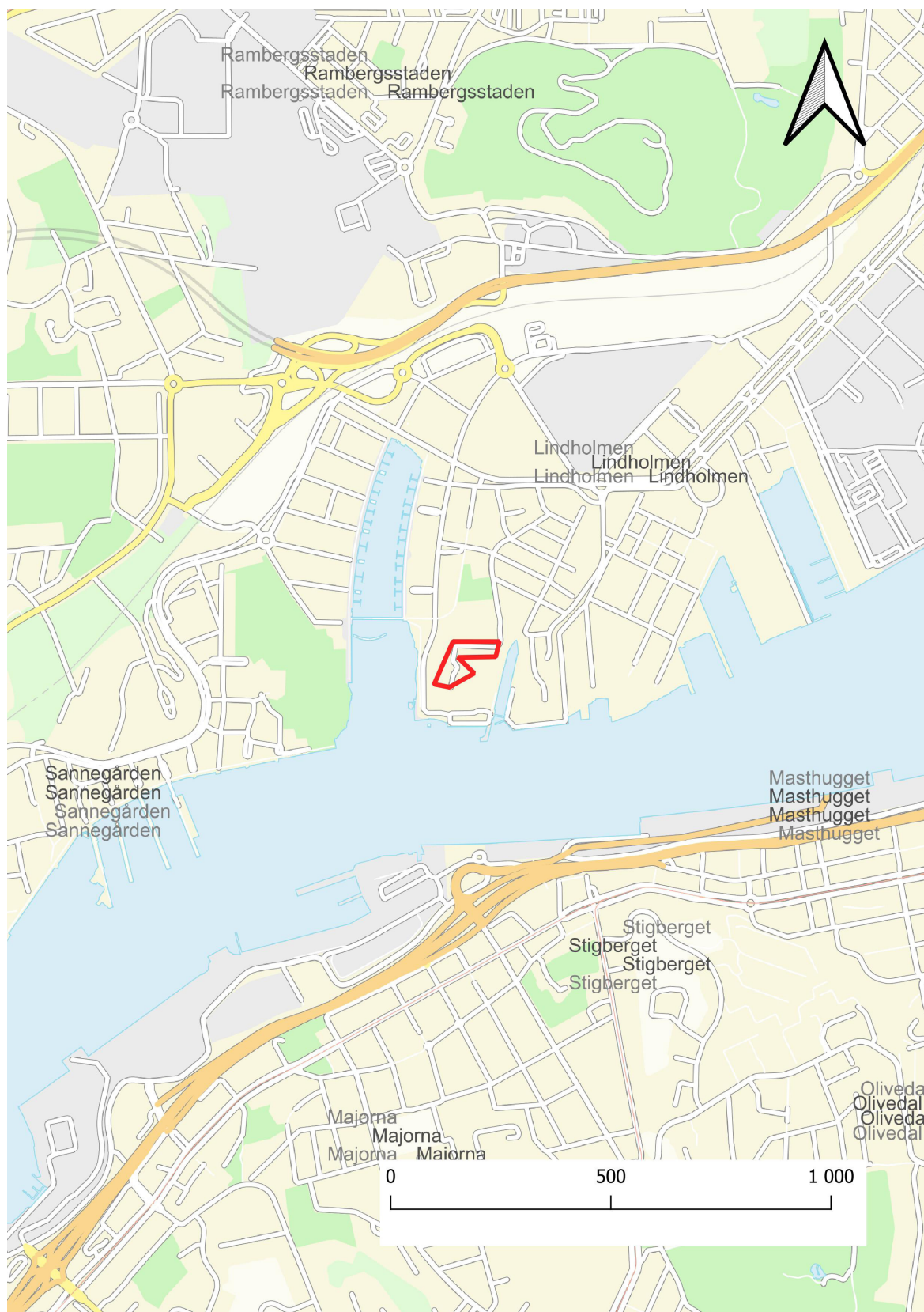
Under maj-juli 2022 utförde Göteborgs stadsmuseum en schaktningsövervakning på Slottsberget vid Lindholmen i Göteborg. Uppdraget skedde med anledning av Göteborgs energis nedläggning av elkablar i marken. Vid schaktningen framkom stenläggningar, stenmurar och lagerlämningar. De arkeologiska insatserna följde entreprenörens exploatering och majoriteten av de påträffade lämningarna kunde lämnas kvar. Lagskyddet för forn lämningen kvarstår.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens diariernr:	431-13112-2020
Uppdragsnummer i Fornreg:	202001108
GSM dnr:	0607/20
Fornlämningsbeteckning:	L1960:2298/Lundby 136:1
Fornlämningstyp:	Stadsbefästning
Fastighet:	Lindholmen 7:20 m.fl.
Landskap:	Västergötland
Socken:	Göteborg
Koordinater:	N:6 398 350 / E:145 809 (SWEREF 99 12 00)
Uppdragsgivare:	Göteborg Energi AB
Grävningsorsak:	Ledningsdragning
Grävningsinstitution:	Göteborgs stadsmuseum
Datum för undersökning i fält:	2022-05-16–2022-07-27
Undersökt yta:	303 m ² (schakt)
Antal arkeologtimmar i fält:	52h
Platsledare:	Johan Thörnqvist
Övriga deltagare i fält:	Tom Wennberg
Inventariernr GSM:	GSMS:220045

Figur 1. Undersökningens läge i centrala Göteborg markerat på Lantmäteriets karta. Skala 1:50 000.

Figur 2. Undersökningsområdets läge vid Lindholmen i Göteborg markerat med röd linje på Stadskartan. Skala 1:10 000.

Figur 3. Undersökningsområdet på Slottsberget, fastigheten Lindholmen 7:20 m.fl., samt grävda schakt markerade med rött respektive grönt. Skala 1:750.

INLEDNING

Under maj-juli 2022 utförde Göteborgs stadsmuseum en schaktningsövervakning på Slotssberget vid Lindholmen i Göteborg. Uppdraget skedde med anledning av Göteborgs energis nedläggning av elkablar i marken. De arkeologiska insatserna följde entreprenörens exploatering och uppgick totalt till 52 h i fält. Då exploateringen endast krävde relativt grunda ingrepp, ofta räckte det med att avlägsna asfalten och dess bärlager, så kunde majoriteten av de påträffade lämningarna lämnas kvar.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Slotssberget på Lindholmen ligger strax intill Göta älv och sträcker sig som mest 30 meter över havet. Fornlämningen Lundby 136:1 är ej synlig ovan mark.

OMRÅDETS UTSEENDE OCH FÖRUTSÄTTNING

Slotssberget på Lindholmen är sedan slutet på 1800-talet bebyggt med villatomter som sammanbinds med en mindre asfalterad väg som löper över berget i öst-västlig riktning. De aktuella ledningsdragningarna görs i huvudsak utmed denna väg (figur 3).

TIDIGARE FYND OCH UNDERSÖKNINGAR

Fornlämningen har tidigare delundersökts vid ett flertal tillfällen. Första gången får sägas vara då Gustaf Brusewitz rekognoserade platsen 1864 och gjorde två mindre avteckningar, varav en är planritning av de slottslämningar som vid tillfället stod i dagen (omslagsbild). Åren 1962-1963 gör Harald Wideen, med utgångspunkt i Brusewitz iakttagelser, provgrävningar för Göteborgs historiska museum och påträffar då ett antal murar tillhörande det medeltida slottet (figur 12, Wideen 1964). 1990 utförde Göteborgs historiska museum en schaktningsövervakning på fastigheten Lindholmen 7:7 och kunde då dokumentera ytterligare slottsmurar (figur 12, Nilsson Schönborg 1990). 2007 gjorde Göteborgs stadsmuseum en mindre arkeologisk förundersökning och påträffade då murstenar längs med gatan i höjd med Lindholmen 7:11 (Gullbrand 2014). 2017 gjorde Göteborgs stadsmuseum en mindre schaktningsövervakning på Lindholmen 7:5 varvid ytterligare delar av murarna som framkom på 1960-talet kunde dokumenteras (figur 12, ej publicerad rapport).

SYFTE OCH MÅLSÄTTNING

Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera eventuella arkeologiska

lämningar i samband med entreprenörens schaktningar samt att minimera ingreppet i sådana lämningar. Schaktningen befarades bli relativt smal men samtidigt sträcka sig över stora delar av Slottsberget. Målsättningen var därför att översiktligt kunna kartlägga och bedöma bevarandegraden av eventuella lämningar från den medeltida slottsfasen samt 1700-talets befästningar på platsen.

UNDERSÖKNINGSMETOD

Schaktningen skedde med grävmaskin och påträffade lämningar undersöktes för hand och dokumenterades samt mättes in GPS.

NATURVETENSKAPLIGA BESTÄMNINGAR

Inga naturvetenskapliga bestämningar gjordes vid undersökningen.

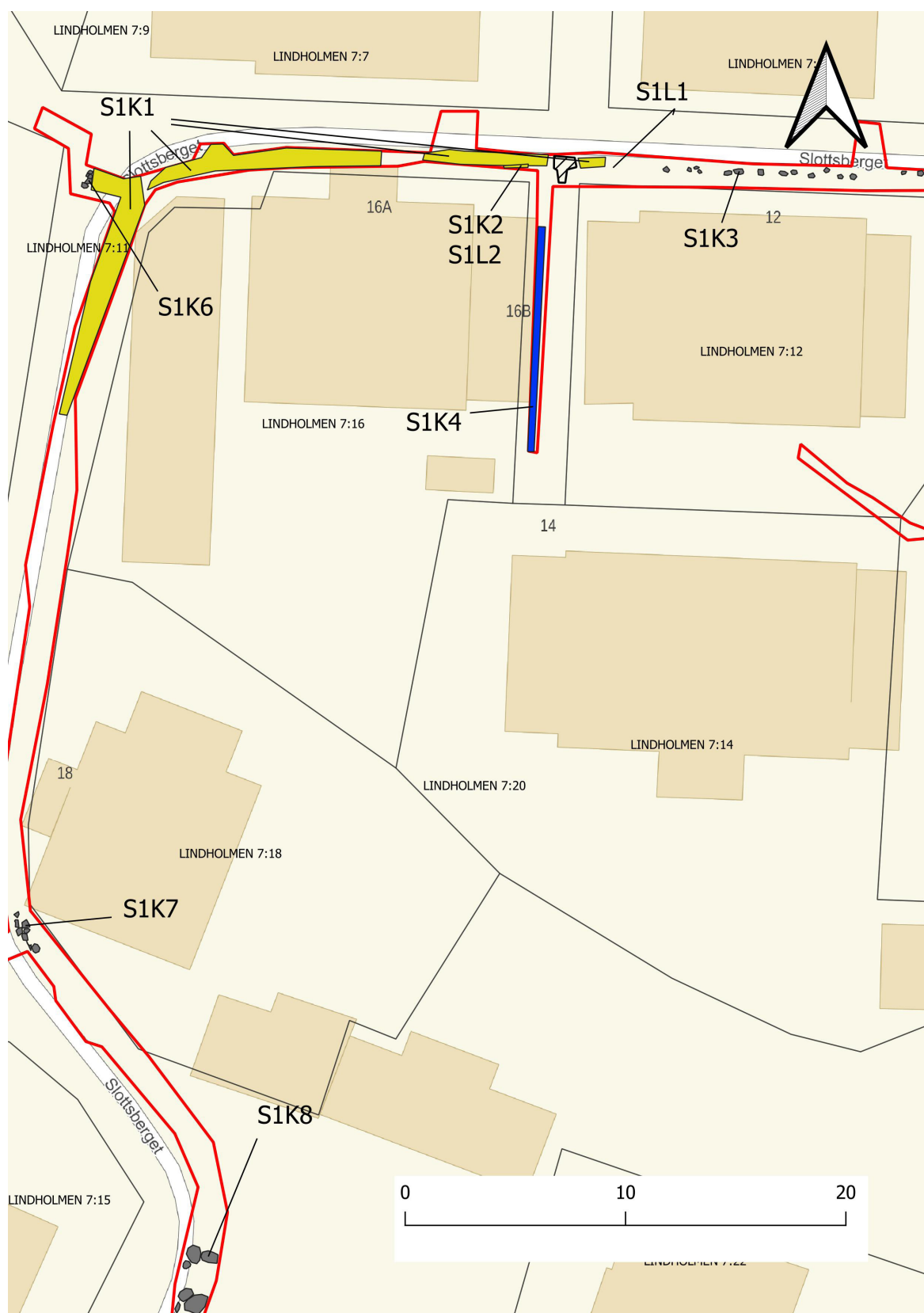
GRÄVNINGSIAKTTAGELSER

Vid schaktningen framkom ett raseringslager i den nordvästra delen av undersökningsområdet innehållande tegelkross, kol och mörk humös sand (S1L1, figur 4). Under S1L1 påträffades en sammanhängande stenläggning (S1K1, figur 4 & 7). Stenläggningen utgjordes i huvudsak av rund natursten, ca 0,15 x 0,20 meter. På ett mindre parti, angränsande nordöstra hörnet av fastigheten Lindholmen 7:16, kunde två generationer stenläggning konstateras då ett lager sand och sten (S1L2 & S1K2) låg direkt ovanpå den underliggande stenläggningen S1K1 (figur 8). Öster om S1K1 framkom ett antal spridda stenar (S1K3) vilka skulle kunna utgöra fragmenterade delar av S1K1. Stenarna var likartade med de i stenläggningen S1K. Stenläggningen S1K1 ligger direkt söder om tidigare kända slottsmurar på fastigheten Lindholmen 7:7 och skulle kunna utgöra en sammanhörande borggård.

Strax söder om S1K1, i ett schaktparti längs med den nordöstra delen av Lindholmen 7:16, påträffades en stenmur (S1K4) med nord-sydlig riktning (figur 4 & 11). Muren frilades endast ytligt och inga spår av murbruk kunde noteras. Stenarna i muren var ca 0,5 x 0,3 meter stora.

I den nordvästra delen på fastigheten Lindholmen 7:16 framkom större stenar, ca 0,5 x 0,3 meter, (S1K6) som skulle kunna utgöra delar av en mur i anslutning till stenläggningen S1K1 (figur 4, jfr. figur 12).

I södra delen av undersökningsområdet, i höjd med Lindholmen 7:15, påträffades två stenkongregationer, S1K7 och S1K8 (figur 4). S1K7 utgjordes av en samling natursten, generellt ca 0,15 x 0,20 meter, med skarpa kanter. Stenarna låg relativt samlat men föreföll inte utgöra en stenläggning. S1K8 bestod av två parallellt löpande rader av större stenblock, ca 30 x 50 (figur 5 & 6). P.g.a. schaktets

Figur 4. Påträffade stenar och stenläggning i den västra delen av undersökningsområdet markerad med brunt respektive gult. Stenmur markerad med blått. Skala 1:200.

Figur 5. De parallellt löpande stenraderna S1K8. Foto mot norr.

Figur 6. Översiktssbild i södra delen av undersökningsområdet. S1K8 syns här i det bakre stycket av schaktet. Foto mot söder.

Figur 7. Frilagd stenläggning strax under asfalten på toppen av Slotssberget. Foto mot väst.

Figur 8. Den yngre stenläggningen S1K2 ovanpå S1L2 och den äldre stenläggningen S1K1. Foto mot söder.

Figur 9. Påträffade stenar och stenläggning i den östra delen av undersökningsområdet markerad med brunt respektive gult. Stenmur med kalkbruk markerad med blått. Skala 1:200.

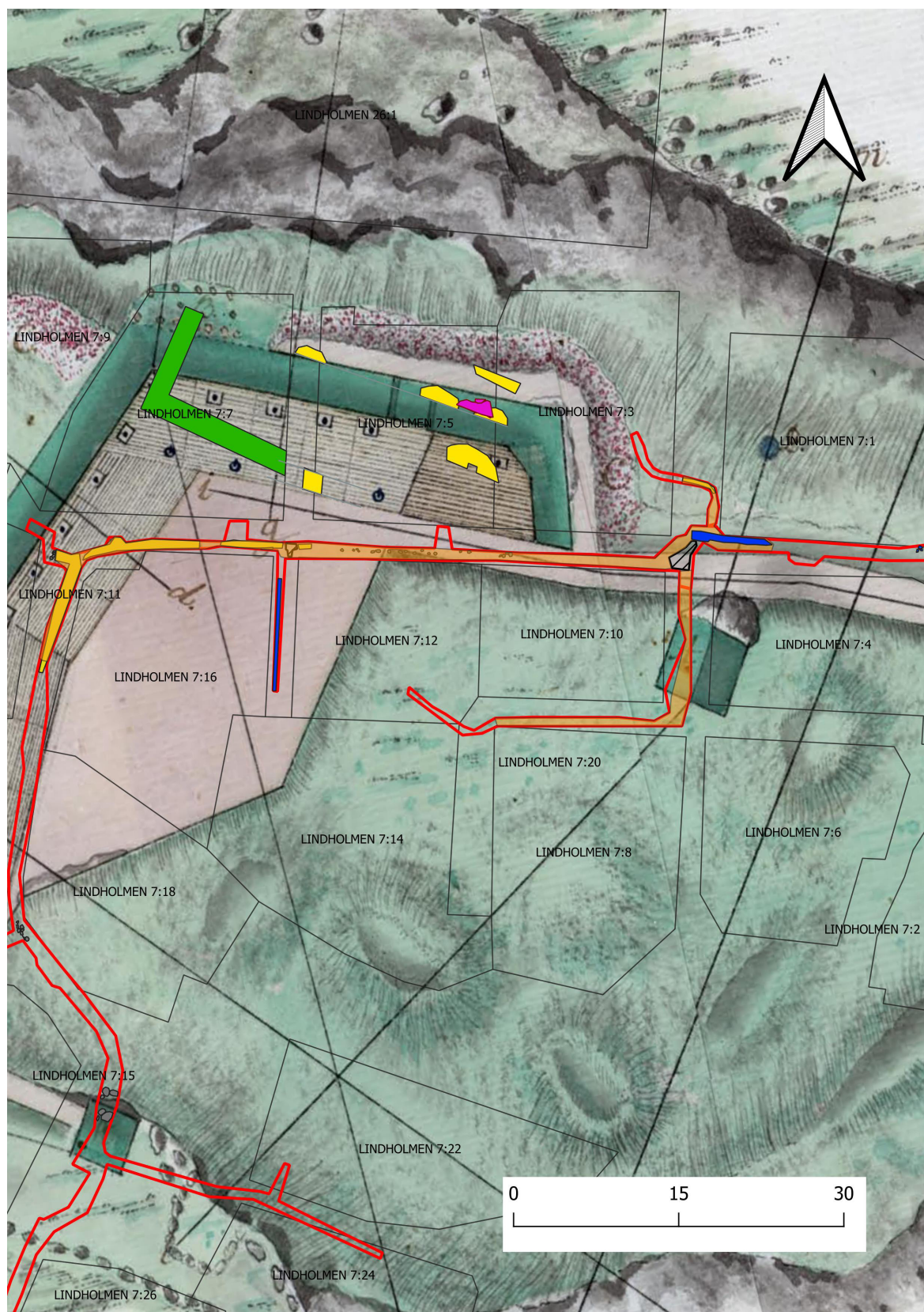
Figur 10. Stenmuren S1K9 på gränsen mellan fastigheterna Lindholmen 7:3 och 7:1. Foto mot norr.

Figur 11. Stenmuren S1K4 mellan fastigheterna Lindholmen 7:16 och 7:12. Foto mot sydväst.

Figur 12. Brusewitzs avritning från 1860 rektifierad ovanpå Stadskartan. De nu framkomna murarna (blå) och stenläggningen (grå) markerade tillsammans med tidigare observerade murar från 1963 (gul) 1990 (grön) och 2017 (lila) på Slottsborg. Skala 1:400.

Figur 13. Rektifiering av arkeologiska lämningar ovanpå karta från 1769. De nu framkomna murarna (blå) och stenväggningen (grå) markerade tillsammans med tidigare observerade murar från 1963 (gul) 1990 (grön) och 2017 (lila) på Slotssberget. Krigsarkivet 042:4037:465b. Skala 1:400.

ringa bredd var det svårt att bestämma S1K8 med säkerhet men möjligen rör det sig om en kallmurad stenmur.

Även i den östra delen av undersökningsområdet breddade raseringslagret S1L1 ut sig under asfalt och bärlager. Mellan Lindholmen 7:3 och 7:1 framkom ytterligare en stenläggning (S1K5, figur 9). Stenarna utgjordes av rundad granit, ca 0,15 x 0,10 meter. Strax söder om S1K5, under S1L1, framkom vad som föreföll vara en stenmur med öst-västlig sträckning, S1K9 (figur 9 & 10). Stenmuren bestod av kantiga stenar, ca 0,4 x 0,3 meter stora, och var murad med gult kalkbruk.

FYNDBESKRIVNING

Två korroderade järnfragment påträffades i raseringslagret S1L1 i den östra delen av undersökningsområdet. Dessa samlades in men visade sig vid röntgen inte utgöra något av vetenskaplig betydelse. Inga andra fynd påträffades i samband med undersökningen.

TOLKNING OCH DATERING

Sammanfattningsvis kan konstateras att stenläggningen S1K1 möjligen skulle kunna utgöra en stenlagd borggård vid Lindholmens slott. Tidigare undersökningar på Slottsberget har gett ett visst underlag till hur slottsbyggnaden har varit placerad och S1K1 passar med dessa observationer (figur 12). Stenmuren S1K4 är svårare att härleda till slottsmiljön och förhåller sig bättre till 1800-talsbebyggelsen men går inte att bestämma säkert. Stenmuren S1K9 förefaller vara del av den äldre fasen på Slottsberget men vid rektifiering av Brusewitzs avritning av lämningarna från 1860 passar en sådan mur inte riktigt in på planen (figur 12). Möjligen skulle det kunna röra sig om en terrassmur från 1700-talfasen (jfr. figur 13) men det är svårt att säga säkert utifrån den modesta schaktningen.

ANTIKNARISK BEDÖMNING

Lagskydd för fornlämningen kvarstår.

LITTERATUR

Gullbrand, Tara. 2014. Det befästa Lindholmen. Arkeologisk rapport 2014:12.
Göteborgs stadsmuseum

Schönborg Nilsson, Göte. 1990. Rapport över arkeologisk schaktningsövervakning vid Lindholmen. Göteborgs historiska museum

Wideen, Harald. 1964. Redogörelse för provgrävning på Lindholmens Slottsberg i Göteborg 1962-1963. Göteborgs historiska museum

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM